

УДК 811.161.2'373.2:82-1.09(477.64)
DOI <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2022-2-7>

ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІ ОНІМИ В СУЧАСНІЙ ПОЕЗІЇ ПРО ВІЙНУ (НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНИХ ЗБІРОК ЗАПОРІЗЬКИХ АВТОРІВ)

Ткаченко Н. В.

*аспірантка кафедри української мови
Запорізький національний університет
вул. Жуковського, 66, Запоріжжя, Україна
orcid.org/0000-0001-6492-9167
nastyi14@ukr.net*

Ключові слова: *антропонім, Запорізький край, поезія про війну, російсько-українська війна, страждання, топонім.*

У статті проаналізовано лексико-семантичні та функціонально-стилістичні особливості літературно-художнього ономастикону сучасної поезії про російсько-українську війну. Виявлено активне використання топонімів, серед яких найбільш продуктивними є хороніми Україна та росія. Установлено, що образ України постає у двох іпостасях: з одного боку, це прекрасна та квітуча держава, а з іншого – сумна і трагічна; письменники ототожнюють себе зі своєю Батьківщиною, передають свій біль, співпереживання за складну долю українського народу. Акцентовано, що хоронім росія набуває лише негативних конотацій, із кожним днем ненависть українців до країни-агресора тільки зростає, зневажливе ставлення передається через різноманітне графічне зображення. Установлено, що жахливі воєнні дії російських військових у багатьох українських містах відобразилися в мовленні українців. Буча, Харків, Ірпінь, Ізюм, Маріуполь – це назви, які стали прецедентними й отримали символічне значення з актуалізацією номенів «страждання», «нескореність», «нездоланність». Підкреслено, що письменники використовують топонімічні назви Крим, Донецьк (Донбас), Луганськ, які у зв'язку з російсько-українською війною змінили своє смислове навантаження, адже до початку російської агресії Схід України вважали промисловим краєм, а потім – краєм війни, смерті та розрухи. Констатовано, що українці створили надзвичайно багато принизливих антропонімів на позначення путіна, винуватця збройної агресії росії. Прізвище російського президента дуже часто використано в негативному контексті саме в гумористичних творах (анекдотах та каламбурах). Визначено, що передати почуття хвилювання та безмежну віру у світле майбутнє, спричинені кривавою російсько-українською війною XXI ст., допомагає теонім Бог. Письменники Запорізького краю часто змальовують образ понівеченої України, у якій народ наповнений почуттями безнадії та відчаю; саме в такому контексті Бог є уособленням останньої надії. Літературно-художній ономастикон письменників Запорізького краю дуже різноманітний із функціонально-стилістичного погляду і представлений такими групами онімів, як інформаційно-оцінні, національно значущі, локалізаційні та ідеологічні.

LITERARY AND ART ONYMS IN CONTEMPORARY POETRY ABOUT WAR (BASED ON THE MATERIAL OF POETRY COLLECTIONS OF THE ZAPORIZHZHIA AUTHORS)

Tkachenko N. V.

*Postgraduate Student at the Department of Ukrainian
Zaporizhzhia National University
Zhukovskoho str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6492-9167
nastyi14@ukr.net*

Key words: *anthroponym, Zaporizhzhia region, poetry about war, russian-Ukrainian war, suffering, toponym.*

The article analyzes the lexical-semantic and functional-stylistic features of the literary and art onomasticon of contemporary poetry about the russian-Ukrainian war. We have revealed the active use of toponyms, among which the most productive are the choronyms Ukraine and russia. It is established that the image of Ukraine appears in two hypostases: on the one hand, it is a beautiful and prosperous state, and on the other hand, it is sad and tragic; writers identify themselves with their homeland, convey their pain and empathy for the difficult fate of the Ukrainian people. It is highlighted that the choronym russia acquires only negative connotations, the hatred of Ukrainians towards the aggressor country keeps growing every day, and the dismissive attitude is conveyed through various graphic images. It has been established that the horrific military actions of the russian military in many Ukrainian cities are reflected in the speech of Ukrainians. Bucha, Kharkiv, Irpin, Iziium, Mariupol are names that have become precedent-setting and have gained symbolic meaning with the actualization of such nomens as «suffering», «defiance», and «invincibility». It is emphasized that the writers use the toponymic names Crimea, Donetsk (Donbas), Luhansk, which have changed their semantic load in connection with the russian-Ukrainian war, because before the russian aggression, the East of Ukraine was considered an industrial region, and then – a region of war, death and destruction. It is stated that Ukrainians have created a great number of derogatory anthroponyms for putin, the perpetrator of russia's armed aggression. The name of the russian president is often used in a negative context of humorous works (jokes and puns). It has been determined that the theonym God helps to convey a sense of excitement and boundless faith in a bright future caused by the bloody russian-Ukrainian war of the twenty-first century. Writers of the Zaporizhzhia region often depict the image of a ravaged Ukraine in which the people are filled with feelings of hopelessness and despair; it is in this context that God is the personification of the last hope. The literary and art onomasticon of the Zaporizhzhia region writers is very diverse from the functional and stylistic point of view and is represented by the following groups of onymes: informational and evaluative, nationally significant, localizational and ideological.

Постановка проблеми. Однією з найбільш резонансних подій сьогодення є російсько-українська війна, яка спричинила появу значної кількості творів, пов'язаних прямо чи опосередковано з війною. Відповідно, усі ці явища одразу віддзеркалюються в літературі, насамперед у поезії. Російсько-українська війна увійде в українське мовознавство виникненням різних тематичних груп лексики, що зумовлено передусім домінуванням експресивної функції.

Події цієї кривавої війни відобразилися в поетичному доробку багатьох сучасних письменників: В. Аренева, К. Бабкіної, О. Горголь-Ігнатєвої, О. Ірванця, О. Каданова, Г. Крук, М. Савки, О. Слоньовської, І. Фотуйми, Г. Яновської. Не винятком є поети Запорізького краю, більшість із яких не просто описує ці події, а реально проживає їх, адже тривалий час жила на окупованих територіях: Лорина Філоненко, Наталі Ігнатєва, Пилип Юрик, Вікторія Забава (Цвіт Авіабаз), Рогозяний Дід.

Безперечно, тема війни зацікавлює мовознавців та літературознавців. Сьогодні існує ціла низка досліджень, присвячених цій тематиці (наукові праці С. Бибик, В. Матвієнко, Б. Пастуха, Л. Петренко, Я. Поліщука, О. Пухонської, В. Слапчука, М. Стецик, В. Шарагіної та ін.). Проте оніми лише частково були об'єктом вивчення науковців (Л. Мачулін «Національні архетипи як модус поезії спротиву в російсько-українській війні», О. Лисенко «Ситуативна лексика у коментарях українськомовних користувачів соцмереж», І. Божко «Онімна гра як елемент мови ворожнечі в контексті російсько-української війни»), що й зумовлює актуальність цього дослідження.

Мета статті – з'ясувати лексико-семантичні та функціонально-стилістичні особливості літературно-художнього ономастикону сучасної поезії про російсько-українську війну (на матеріалі збірок Цвіт Авіабаз «Словом і римою...», Рогозяного Діда «А й надія – від слова «дія», Пилипа Юрика «Чхаю на ПУПУ!» і колективної збірки «Ми виконуємось у народ!»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Проаналізувавши ономастикон поезій запорізьких письменників, присвячених російсько-українській війні, можемо стверджувати про активне використання топонімів. Із-поміж топонімічної парадигми найбільш продуктивними є хороніми *Україна* та *росія*, це пов'язано з мовними та позамовними чинниками. Ці хороніми є національно або регіонально значущими, адже містять указівку на національне походження ліричного героя.

Варто відзначити, що образ України постає у двох іпостасях: з одного боку, це прекрасна та квітуча держава, а з іншого – сумна і трагічна: *Україно! Чи є десь така ще, як ти?! [4, с. 26]; Попробуй любити Україну / і мову її солов'їну! [4, с. 30]; Тож кажуть це розум і серце моє, / що варто любити Україну [4, с. 30]; Та щоденна моя мрія – / Повернутись в Україну [6, с. 16]; Та душа до того краю – / В Україну – завжди лине! [6, с. 16]; О прийми свою кровину, / Україно, мого сонце! [6, с. 17] Україно, від болю й нашестя / Кожним словом служу – слово честі! [1, с. 9]; Не соком калини / зоря налилась / це кров України / із ран полилась [1, с. 16].*

Уживаючи хоронім *Україна*, автори наче отожднюють себе зі своєю Батьківщиною, передають свій біль, співпереживання за складну долю українського народу: *Обмерзлі, дзвенять прапори України [4, с. 4]; Тож до України возносиш молитву [4, с. 10]; Тож, Україно, постань же навпроти ти! [1, с. 3]; У боях за Україну / Переможеши ти [6, с. 6]; Хай Україну Бог пробачить [5, с. 29]; Є два шляхи: життя і смерть... / У серці з Україною! [5, с. 23]; А Україна все ж зорить /*

Живим і мертвим, ненародженим [5, с. 23]; Мати моя – Україна [5, с. 3].

Поряд із хоронімом *Україна* традиційно вживають епітети з позитивним оцінним значенням: *Україно! Рідна, єдина і незмінна! [1, с. 12]; Україно! Благословенна, могутня і несхибна! [1, с. 12]; Україна нескорена, / Вража сила поборена [5, с. 13].* Зазвичай такі художні означення пов'язані з чуттєвою сферою і відображають віру в краще майбутнє, у добробут та успіх: *Хай ворог загине, але на коліна / Не стане свята Україна! [6, с. 22]; Козацька родина підніме з руїни / Соборну, святую Україну! [6, с. 22]; Вільна я Україна, я сильний народ! [5, с. 10].*

Додамо, що в поезіях запорізьких письменників хоронім *Україна* представлений великим різноманіттям форм (*Вкраїна, Батьківщина, Русь-Україна, Вітчизна*): *Русь-Україно! Ти була б щаслива, / Якби в болоті не зродивсь москаль! [6, с. 21]; Козацька родино, велика, єдина, / Тобою гордиться Вкраїна [6, с. 22]; Й ще відчувалось – закипає грізно / жага до мети суворой Вітчизни [4, с. 25]; Знай же, мій сину, що доля найгірша – / зрадить, зневажить Вітчизну свою [4, с. 27]; Скнієш: «А чи не однаково буде там / це мені – без моєї Вітчизни?!» [4, с. 10]; ... де не стає нас, Вітчизна і мати, / кров'ю стікають в безмежжі біди! [1, с. 3]; Не буде Вітчизна рабою! [6, с. 22]; Найяснішу Батьківщину, / Сину, захисти! [6, с. 6]; Тут – наша Вітчизна! / Тут – наша земля! [1, с. 17].*

Як бачимо, хоронім *Україна* в рамках національних спільнот набуває прецедентного значення: *Україно, до зброї! [5, с. 13]; Україно, в атаку! [5, с. 13]; Україна в огні, / Україна в борні, / Україна в броні, / Україна в мені... [1, с. 22]; Україно, до бою! [5, с. 13]; Серця вистачить для України – / Тільки серця мого... в цій біді... [1, с. 4]; Тут Україну чую і щомиті... / Тут відчуваю й порух надр її [4, с. 25]; І зайцями з України / Утікали геть [6, с. 33]; Крім України, нам й боліти ніде... [4, с. 22].*

Невід'ємною частиною усіх досліджуваних поетичних текстів є використання емотивних висловів щодо топонімів, які надають оптимізму та віри: *З Україною я повінчаний! / Україна – мій хрест і мій світ! [5, с. 30]; І буде мир. І буде Україна! [5, с. 4]; Україно, ти вирвешся / Вільним птахом в степи! [1, с. 19]. І в Україні буде мир і лад [5, с. 18]; Україно! Як добре, що ти в мене є! [4, с. 26].*

Серед топонімів найбільш прецедентним іменем також є хоронім *росія*, який виступає бінарною опозицією до назви *Україна* і часто графічно зображується з маленької літери. Аналізований хоронім набуває лише негативних конотацій, адже з кожним днем ненависть українців до країни-

агресора зростає: *Бо засиділись хлопчиська, / Як у норах гадь, / А Росії те юрмисько / Треба годувати!* [6, с. 31]; *Служив Росії цей кадет. / Хоронять тут. Бо «их там нет!»* [6, с. 27]; *Я подався у Росію – / За туманом і грошима* [6, с. 16]; *Вертайтесь в Росію, / поручник Голіцин* [6, с. 50]; *Підгодовує Росія / Дойчешвайн-керівників* [6, с. 45]; *Ви в Росії бражку жлуктите, / Потяг ваш в багнюку вгруз* [6, с. 19]; *Вони б тоді пішли б і на Росію, / Але ж чомусь Росії не було* [6, с. 20].

Запорізькі письменники зневажливе ставлення передають через різноманітне графічне зображення, а саме написання топоніма з малої літери та використання форми *расея*: *Повідомили їм чинно / Малічікі з Расеї, / Що у негараздах винні / Укри і євреї* [6, с. 38]; *Расею заснували жириновські!* [6, с. 45]; *За юдині срібні сюди вас пригнали – / Во славу Расеї на підлу війну* [6, с. 49]; *Україна і Болгарія / Краці будь-яких росій* [6, с. 19]. Щодо написання хороніма *росія* з малої літери зазначимо, що в «Українському правописі» є примітка про можливість написання власної назви з малої літери, якщо вона вживається зі зневажливим емоційно-експресивним значенням.

У поетичних текстах фіксуємо вживання бінарної опозиції «свій/чужий», що виступає засобом увиразнення контексту. Оскільки в одному часовому просторі поєднуються два хороніми, які належать до віддалених топонімів, то аналізовані топоніми виконують ще й локалізаційну функцію: *Кажуть, гарна ти, Росіє, / Тільки ти – не Україна* [6, с. 16]; *Кажуть, щедра ти, Росіє, / Тільки ти – не Україна* [6, с. 16]; *Бо Росії до Болгарії, / Як до неба трактором!* [6, с. 18].

У поезіях активно функціонують полісоніми на позначення міст, що найбільше постраждали після вторгнення росії. Такі полісоніми здебільшого наділені інформаційно-оцінною функцією: *Намело же, бійці, в очі гострого снігу вам, / і безмежних ночей, і бездонної висі, / суму в Сумах, / чорноти з погарів Чернігова* [4, с. 19]; *Канонадами серце зболене / У Гуляйполі і Токмаку* [5, с. 30]; *Там немов суховій / знов лизатиме русло ріки – / прилетить з Іловайська – / запахнуть понищені соняхи* [4, с. 28]; *Київ гордий... Чернігова дзвони...* [1, с. 4]; *В Бородянці зійде Михайл / з постаменту, архангел поранений* [4, с. 17].

Жахливі воєнні дії російських окупантів у багатьох українських містах відобразилися в мовленні українців. *Буча, Харків, Ірпінь, Ізюм, Маріуполь* – це назви, які стали прецедентними й отримали символічне значення з актуалізацією номенів «страждання», «нескореність», «нездоланність»: *Моє серце звалтоване з Бучею, / Моє серце горить в Ірпені, / В Маріуполі серце замучене* [5, с. 30]; *У Маріуполі і на околицях / Люд в підземеллях молиться* [5, с. 27]; *Руйнують Херсон, / Марі-*

уполь, столицю, / Тримається Харків, / мов крейсер «Варяг» [6, с. 48]; *Стою в запеклому бою, / В Ізюмі, в Первомайському* [5, с. 23].

Топонімічні парадигми досліджуваних текстів досить різноманітні, запорізькі поети намагаються показати страждання не лише великих міст, а й невеличких, а також селищ та сіл, які знаходилися або знаходяться під окупацією: *Моя Чорнобайівка рідна... / Мій степ, моя вулиця – рай!* [5, с. 15]; *До Зеленого Гаю приперлись буряти. / І чеченки свинячать в Зеленому Гаю* [5, с. 16]; *А моє Гуляйполе не зрадить ніколи* [5, с. 17]; *Розіб'є Гуляйполе ваше лігво уцент* [5, с. 17].

У поезіях Віти Забави неодноразово згадано полісонім *Гуляйполе* – це місто, з якого родом поетеса і яке досі страждає від загарбницьких дій Росії: *Я тримаю плацдарм в степовім Гуляйполі* [5, с. 10]; *У моїм Гуляйполі дух повстанський аж свище. / Не здолать Гуляйполе вам во віки-віків* [5, с. 16]; *А моє Гуляйполе не здається без бою. / Об моє Гуляйполе згризли зуби віки* [5, с. 16]; *Знай, ординську навалу Гуляйполе зупинить* [5, с. 17]. Ці рядки написані під обстрілами, сповнені глибоким душевним болем, трагедією, яку зараз переживає Україна. Проте водночас авторка насичує твори емоційним та життєствердним контекстом і вірить, що перемога зовсім близько.

Як бачимо, аналізовані полісоніми виконують як інформаційно-оцінну функцію, так і національно значущу, тобто вказують на рідний край письменників, підкреслюють єдність українських земель і невмирущість звияжого духу визвольної боротьби:

Полісонім *москва* наділений емоційно-асоціативним навантаженням, як і прецедентний хоронім *росія*: *...кінь Сагайдачного, / гетьмана славного, / топче Москву* [6, с. 15]; *Москву спалить хотіли печеніги, / Але її чомусь ще не було* [6, с. 20]; *В Москву й попів послала б мати Ольга, / Але Москви тоді ще не було* [6, с. 21]; *З нашої міці і згине Росія / на болотах, у гнилому гробу* [1, с. 3]; *Тож в Росії сміх і регіт, / Аж трясеться Кремль-барліг* [6, с. 46]. Полісонім *москва* несе в собі негативне значення: *Також потопчуть обдерту Москву* [6, с. 15]; *Хозарин щоб не підіймав глави – / Побив його. Вглив би й московіту, / Але, на жаль, ще не було Москви...* [6, с. 20].

Через назву будівлі, у якій знаходяться представники найвищої влади в країні, поймає саму владу. Російська влада актуалізується в поезіях через прецедентний ідеологічно негативний ідеонім (вид хрематоніма, власна назва окремого об'єкта культури) *кремль*: *Проклинають Кремль і «тата» – / Путю-феодала...* [6, с. 61]; *Чути окрики із Кремля – / І плюються снарядами «гради», / І аж стогне від ран земля...* [1, с. 6]; *Тож в Росії*

смій і регіт, / Аж трясеться **Кремль**-барліг [6, с. 46]; Є пройдисвіт і в **Кремлі** [6, с. 35].

У творах представлено цілу низку топонімічних назв **Крим**, **Донецьк (Донбас)**, **Луганськ**, які вже тривалий час існують у поезії про війну. Ці назви внаслідок російсько-української війни змінили своє смислове навантаження, адже до початку російської агресії Схід України було прийнято вважати промисловим краєм, а тепер його вважають краєм війни, смерті та розрухи: *Що ніхто з них, навіть близько, / Не був на Донбасі* [6, с. 61]; *Крим йому, / Донбас подайте, / Сирію і Білорусь!* [6, с. 35]; *Захопили Крим, Луганськ, Донецьк* [6, с. 28]; *Намело гіркоти териконів Донбасу* [4, с. 19].

Розглядаючи топонімічні назви, які набувають експресивного значення, не можна не згадати про гідроніми – назви водних об'єктів, що слугують або стають своєрідними символами незламності: *Захищаєм рідний край – / Ворсклу, Кальміус, Дунай* [6, с. 4]; *Йще буде той день, / йще буде той час, / Що Дніпро розиле свої води* [5, с. 12]; *Пливають по Волзі і Дніпру* [6, с. 43]. Гідронімічні назви виконують характеристичну функцію: *Мій Сиваши, мов од крові, червоний...* [1, с. 4]; *Дніпро в жилах тече* [1, с. 22].

Серед антропонімічних груп у поезіях часто вживають негативно забарвлене прізвище *путлер* (на позначення президента російської федерації). Антропонім *путлер* належить до пейоративів із негативною ідеологічною функцією: *Браття, нам би Путлера піймать!* [6, с. 29]; *Та найкращий пережній / Буде з Путлера-мерзоти* [1, с. 18]; *В Путлера – натура хижаків. Дураків зібрав і бандюків* [6, с. 28].

Антропонім *путлер* відносимо до okazionalizmів, адже це слово було створене в роки російсько-української війни. Okazionalizm *путлер* утворений основокладанням, усічена частина першого слова поєдналась із початковою частиною другого складника: *Путін + Гітлер*. Контамінація прецедентних прізвищ *Путін* і *Гітлер* передає ідентичні загарбницькі ідеології та засудження їхніх дій суспільством. Іноді у творах можемо простежити антропонімну парадигму з елементами градації (збільшення) *Путлер > Путлерок > Пуйло*: *Най їх спалює на попіл / Їхній Путлерок тупий!* [1, с. 19]; *Казав Пуйло, що всіх нас треба / В дугу зігнути в цю ж мить* [6, с. 43].

Показовим є вживання лексеми *фюрер* на позначення президента росії, це своєрідна відповідь на звинувачення російською стороною України у фашизмі: *Так запевнив фюрер Путін / Разом із кремлівством* [6, с. 61]. Прізвище російського президента часто використано в негативному контексті саме в гумористичних творах (анекдотах та каламбурах): *Побажаємо Вовану, / Щоб він*

цвяха зжер [6, с. 32]; *А йще не треба буде / Їм платити бабло. – / Так міркує словоблуда – / Вовочка Хамло* [6, с. 32]; *Тепер же Вольдемар-зараза / (Чутки йдуть) нюха нашатири* [6, с. 43].

Як бачимо, українці створили надзвичайно багато принизливих прізвиськ на позначення путіна, винуватця збройної агресії росії: *І таких як Вова Путін / Небагато на Землі* [6, с. 35]; *Обступили генерали / Вовочку Хамла, / Мов скажені, закричали: / – Путіну – хвала!* [6, с. 30]; *Бо надумав навіжений / Вольдемар Хамло* [6, с. 30]; *Злодіяка Вова Путін – / Вчора, нині і щодня* [6, с. 36]; *І назвіть Владімір Путін – / Я з ним розберуся!* [6, с. 62].

Набувають ідеологічно негативної конотації й інші одіозні особи з оточення путіна: *Расєю заснували жириновські!* [6, с. 45]; *І Поречик, і Кадиров, / І прицюцькуватий Жирик – / Україну знищить повелів* [6, с. 28]; *Коли загинуть Путін і Медведєв* [6, с. 57].

Варто виокремити експресивно-оцінні чужомовні імена як маркери представників ворожого народу. Наприклад, ім'я *Ванька* (або у множині *ваньки* з маленької літери), тобто власна назва переходить у загальну зі значенням «недолугий, нерозумний, зомбований»: *Прилетіла з України / Аж до Вані куля* [6, с. 60]; *От служить потрапив Ваня / На Донбас, нетяга* [6, с. 59]. Ця група антропонімів активізувалася саме під час російсько-української війни.

Передати почуття хвилювання та безмежну віру у світле майбутнє, спричинені кривавою російсько-українською війною ХХІ ст., допомагає теонім *Бог*: *Сьогодні я чергова / У Бога, де роблять степи* [1, с. 20]; *Як Бог велів – словом і римою / Ворожу навалу я стримую* [5, с. 6]; *Поглянув Господь синьооко – / Пульсує у нас весна* [5, с. 15]; *Господь дивиться в світ із щербатих ікон* [5, с. 17]; *І не стримався Бог, запряг коней тачанку* [5, с. 17]; *Хай квітують, буйно родять – / Їх сам Бог благословля!* [1, с. 19].

У творах теонім *Бог* наділений інформаційно-оцінною функцією, це уособлення найкращих чеснот, моральний авторитет, якому поклоняються: *Всьому свій час – зневіри й віри в Бога* [4, с. 13]; *І не зраджу ніколи – ні Бога, ні слово* [5, с. 10]; *Мені за все Бог пробачить* [5, с. 7]; *Ховаю у ньому надію на Бога – / на те, що заціплена мідь* [4, с. 4]; *Я Богу віддав би і серце, й ребро* [4, с. 4]; *Я дивлюся на тебе / очима Всевишнього, кате!* [5, с. 9]; *Із любов'ю у серці – в душі з Богом і вірою* [5, с. 20]; *Нічого не втрачено, / поки ви, Люди, за Богом йдете!* [1, с. 3]; *Те, що від Бога, дається непросто* [1, с. 3].

Центральним персонажем поезій постає образ понівеченої України, у якій народ сповнений почуттями безнадії та відчаю; саме в такому кон-

тексті Бог є уособленням останньої надії: *Ми ж хороші люди, / тому Бог – з нами в цей жорсткий час* [4, с. 12]; *Не із ворогом, з нами, кажу вам, Бог!* [4, с. 14]; *Відай, що місце твоє – не околиця / поки у тебе в союзниках Бог* [4, с. 24]; *Перемага той, хто бореться й молиться: / непереможні ви з Богом* удвох [4, с. 24]; *Хай повернення диво дасть Бог* [4, с. 26]; *Народе! В Бога вір! І піднімайсь з колін!* [5, с. 26]; *Завжди з нами Господь* [5, с. 12].

У поетичних творах ліричний герой звертається до Бога, тому аналізований теонім вживають як адресат мовлення: *Я стомилася, Боже, / дай крапельку сили* [5, с. 9]; *Вибачай мені, Боже, прости посмію* [5, с. 9]; *Боже, землю мою захисти!* [5, с. 19]; *Яви нам, о Боже, / щедроти свої* [1, с. 16]; *Та, слава Богу, не гасять їх!* [4, с. 27]; *Відбудеться все, слава Богу, / в свій час – згідно Божій меті* [4, с. 23]; *Тільки дай ти їй, Господи, мрії* [4, с. 20]; ... *чисте серце дай, Боже, мені* [4, с. 17]; ... *прийми же, Господи, одчайні «отченаші»* [4, с. 22]. Такі звертання з проханнями мають молитовний характер, а також свідчать про віру народу в Бога.

Збірки поезій насичені філософською лірикою про російську агресію, про трагедію українського народу, особисті втрати близьких та пошук сенсу життя, проте водночас вони пронизані вірою в нашу Перемогу. Лексема *Перемога* виступає як асоціонім або орієнтовано марковане слово: *З нами Бог, тому наша гряде Перемога* [4, с. 6]; *Ті, що вдома лишилися, моліться за нас / і просіть милосердного Бога / зберегти Україну й наблизити час / справедливості і Перемоги* [4, с. 15]; *Та краще-таки Перемогу / крилатим стрічать, в висоті* [4, с. 23]; *Вип'ю келих вина я на День Перемоги* [5, с. 10].

Висновки. Події російсько-української війни XXI ст. відобразилися у творах письменників Запорізького краю. Проаналізувавши поетичні тексти, ми дійшли висновку, що автори використовують реальні ономастичні назви, ономастикон творів побудовано на бінарній опозиції «свій/чужий»: зображення прекрасної та квітучої України на противагу закривавленій росії; багатостраждальні міста *Буча, Харків, Ірпінь, Ізюм, Маріуполь, Гуляйполе* – «величні» *кремль і москва*. Запорізькі письменники зневажливе ставлення до країни-агресора передають через уживання різноманітних форм онімів: *Расея, росія, Путлер, Путлерок, Пуйло, Вовочка Хамло, Вольдемар-зараза, Владімір Путін, Вольдемар Хамло, Жирик*. За допомогою таких форм власних назв автори досягають гумористичного ефекту, створюючи каламбури та анекдоти.

Літературно-художній ономастикон творів дуже різноманітний із функціонально-стилістичного погляду і представлений такими групами онімів, як інформаційно-оцінні, національно значущі, локалізаційні та ідеологічні. За нашими спостереженнями, інформаційно-оцінні оніми наявні в усіх досліджуваних поетичних збірках.

Зазначимо, що зараз дуже важливо досліджувати твори про сучасну російсько-українську війну, оскільки в них відображено мовомислення письменників та їх сприйняття подій. Перспективу подальших досліджень убачаємо в досліджуванні функціонально-стилістичного навантаження ономастикону поезій про війну не лише Запорізького краю, а й усієї України.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Ми виковуємось у народ!» / Запорізька обласна організація НСПУ. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2022. 24 с.
2. Петренко Л.О. Специфіка вербалізації часопросторових образів у сучасній поезії про війну. *Linguistic Bulletin*. 2022. № 32. С. 102–109.
3. Піддубна Н. До питання про онімну прецедентність воєнної доби. *Сучасні філологічні і методичні студії: проблематика і перспективи* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 18 трав. 2022 р. Харків, 2022. С. 182–185.
4. Рогозяний Дід. А й надія – від слова «дія»... : поезії. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2022. 32 с.
5. Цвіт Авіабаз. Словом і римою... : вірші. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2022. 36 с.
6. Юрик П.С. Чхаю на Пупу! : вірші, сатира, проза. Запоріжжя : Дніпровський металург, 2022. 92 с.

REFERENCES

1. «*My vykovuiemos u narod!*» [«*We are forged into a people!*»] (2022). Zaporizka oblasna orhanizatsiia NSPU. Zaporizhzhia: Dniprovskyi metalurh, 24 p.
2. Petrenko, L.O. (2022). Spetsyfyka verbalizatsii chasoprostorovykh obraziv u suchasni poezii pro viinu [Specifics of verbalization of time-spatial images in modern war poetry]. *Linguistic Bulletin*, 2, 102–109. doi: 10.31651/2226-4388-2022-32-102-109.
3. Piddubna, N. (2022). Do pytannia pro onimnu pretsedentnist voiennoi doby [To the question of anonymous precedent of the wartime]. *Modern philological and methodological studies: problems and perspectives: materials of the international scientific and practical conference* (Kharkiv, 18 May, 2022). PP. 182–185.

4. Rohoziani Did (2022). *A y nadiia – vid slova «diia»...: poezii [And hope – from the word «action»...: poetry]*. Zaporizhzhia: Dniprovskiy metalurh, 32 p.
5. Tsvit Aviabaz (2022). *Slovom i rymoiu...: virshi [In word and rhyme...: poetry]*. Zaporizhzhia : Dniprovskiy metalurh, 36 p.
6. Yuryk, P.S. (2022). *Chkhaiu na Pupu!: virshi, satyra, proza [I sneeze on Pupa!: poems, satire, prose]*. Zaporizhzhia: Dniprovskiy metalurh, 92 p.